

CUM STĂM CU CRITICA TEATRALĂ ●

- 1** Cum apreciați aportul criticii dramatice la dezvoltarea mișcării teatrale (dramaturgie, arta spectacolului)? În ce măsură sprijină critica tendințele înaintate în teatrul românesc și cât de activ combatte ea rămășițele în urmă, manifestările conservatoare sau fenomenele de pseudoinovație?
- 2** În cadrul principiilor mari de estetică marxistă ce conduc critica noastră, care sînt criteriile specifice care trebuie, după părerea dv., să-l dirijeze pe critic în aprecierea unui text și a unui spectacol? Cum operează raportul dintre judecata obiectivă și interpretarea subiectivă (care, să nu uităm, poate să fie și creatoare) în activitatea criticilor? Puteți semnală manifestări neprincipiale în presa teatrală?
- 3** Care trebuie să fie obiectul central al actului critic în teatru : studiul textului sau analiza fenomenului de artă a spectacolului?

4 Cum apreciați raporturile presei cu teatrele din țară : publicațiile dau un ajutor calificat acestor teatre ? Funcția critică acționează eficient la diferite niveluri ale presei — ziar, săptăminal de cultură, revistă literară lunară ? Ce calitate critică au intervențiile cronicarilor care semnează în publicațiile regionale ?

5 Cum apreciați raporturile criticii cu publicul ? Izbutește cronica să orienteze spectatorii spre spectacolele de calitate, contribuind la formarea conștiinței socialiste și desăvârșirea educației estetice a publicului ? Puteți semnala concesiile făcute unor gusturi îndoielnice (preferințe pentru spectacolul boulevardier, snobism etc.) ?

6 Ce fel de pregătire dă competență specifică cronicarului dramatic ? Este necesar ca el să pătrundă în laboratorul muncii scenice concrete, sau vi se pare suficientă aprecierea rezultatelor finite ale muncii de creație ?

7 Reușește critica noastră să exprime un punct de vedere propriu în raport cu fenomenul teatral universal ? Ajută ea publicul și oamenii de teatru să cunoască în profunzime arta dramatică contemporană (mai cu seamă cea occidentală) și s-o aprecieze în lumina ideilor socialiste ?

8 Vă rugăm să formulați o apreciere asupra activității revistei noastre (în ce privește reflectarea vieții teatrelor românești, calitatea cronicii, efortul teoretic, materializat în studii și dezbateri, oglindirea realității teatrelor mondiale, capacitatea de informare, periodicitatea, aspectul grafic).

C. DINISCHIOTU

Regizor la Teatrul din Constanța

„NU POATE EXISTA O DEZVOLTARE A MIȘCĂRII TEATRALE ÎNAFARA CRITICII“

Aș vrea, mai înainte de a răspunde la întrebările respective, să-mi exprim satisfacția că, în sfârșit — cu acest prilej —, se inițiază o asemenea dezbatere, cunoscut fiind aportul criticii, atât în ceea ce privește procesul de creație — interesul celor ce realizează fenomenul artistic — cât și în ce privește educarea gustului publicului.

De asemenea, inițiativa revistei „Teatrul” are, mai ales pentru mișcarea teatrală din regiuni, o covârșitoare importanță, căci — de ce să nu fim sinceri ? — fenomenul

teatral de pe tot cuprinsul țării se explică arareori în jurul unor premiere pe țară sau analize „de profil”. În rest, totul se concentrează în prilejul activității din Capitală. Desigur că acest lucru e firesc: aici sînt multe teatre, de aici pornesc tendințe novatoare regizorale, scenografice, și tot aici existînd majoritatea oamenilor de teatru, se realizează lucruri deosebite; așa că, o mai mare atenție pentru fenomenul teatral bucureștean este necesară. Dar acolo unde presa locală, tot cu prilejul unor premiere, mai scrie — și cum scrie — cîte o cronică, acolo unde nu ai termeni de comparație, unde nu există multitudinea specialiștilor, nu-i oare nevoie de aportul unei critici competente, calificate? Cum să ne verificăm într-altfel, mai ales că și spectacolele noastre, atunci cînd sînt analizate, nu sînt tratate, cum e și just, cu altă măsură decît a unei sporite exigente? Munca în teatrele regionale nu este deloc ușoară, iar răsplata unor analize temeinice, dese — cît mai dese — și în diverse organe de presă, creează un stimulent foarte necesar procesului de producție.

1. Pornind de la cele cîteva lucruri enunțate mai sus, se desprinde cu claritate că nu poate exista o dezvoltare a mișcării teatrale înafara criticii. Este, dacă vrei, un proces dialectic firesc, pentru că raportul critică-progres teatral, sub toate aspectele, nu-l poate contesta nimeni. Trebuie să spun însă că ar fi foarte important dacă critica dramatică ar analiza textele (mă refer în special la cele originale) cu mult înaintea spectacolelor. Valoarea textului dramatic poate fi și trebuie să fie discutată înainte de a se porni la realizarea lui scenică.

Inițiind asemenea analize, critica dramatică va contribui, după părerea mea, mai substanțial la dezvoltarea dramaturgiei originale; iar, cu prilejul spectacolului, va putea să se oprească mai îndelung la analiza concepției regizorului, care se poate întâmpla să spună, pe respectivul text, ceva diferit, în funcție de personalitatea lui.

Sînt nefirești, cred, atît cronicile ce vorbesc despre text pe trei coloane și despre realizarea lui scenică în cîteva rînduri, cît și cele în care se discută prea mult despre lipsurile piesei, așa cum ele apar din spectacol.

Ceea ce lipsește momentan criticii pentru a sprijini mai activ valorile noi, sau pentru a combate rămănerile în urmă este, susțin și eu, ca și tovarășul Cojar, promptitudinea. Cronicile apar tîrziu; și dacă se scriu după ce spectacolele se epuizează, nu le mai înțeleg rostul. Cred în cronică vie, combativă; ea poate argumenta pro sau contra unui spectacol, dar să vină la timp. Înlănțuirea operativă a realizării spectacolului cu analiza lui va ajuta, neîndoielnic, la mersul înainte al muncii noastre teatrale.

2. Punctul de vedere al oricărui cronicar trebuie să pornească de la analiza obiectivă a ceea ce se realizează pe scenă. Nu există scuze în spectacol. Nimeni nu poate spune că acolo sau dincolo sînt unele lipsuri „fiindcă...” sau „dacă...”. Aceste scuze nu interesează. Cronicarul are datoria să sesizeze ceea ce este pozitiv și să ne arate ce ține în urmă munca noastră. Cunoașterea părerilor lui nu obligă la adoptarea uneia sau a alteia dintre ele. De aceea, mie nu mi se pare nefiresc să existe opinii contradictorii ale diversilor cronicari asupra unui spectacol. E bine să fie așa. Noi trebuie să preluăm cu seriozitate și atenție ceea ce ni se sesizează, chiar cînd nu ne convine, sau, la prima lectură, ne supără. Are cineva interesul să se spună neadevăruri? Categorie, nu. De aceea, cred că opiniile criticilor sînt de un real folos creatorilor și trebuie preluate cu discernămint, pornind de la seriozitatea și cinstea cu care ele au fost expuse.

3. Cred că este nevoie ca actul critic să constituie o îmbinare precisă a studiului asupra textului cu analiza realizării spectacolului. O cerință s-ar referi la modul în care se analizează, cu fraze stereotipe, creațiile actoricești: cutare e bun pentru că a..., cutare a... etc. Actul creator actoricesc se realizează cu migală, după o muncă temeinică, de luni de zile chiar. El nu poate fi — chiar și cînd spațiul nu ne ajunge — expedit, pentru că descurajează, demoralizează, demobilizează. Poate că metoda da „va urma”, folosită de „Lucaefărul” în analiza piesei și spectacolului *Omul care și-a pierdut omenia*, ar trebui preluată, dînd posibilități de spațiu pentru analize mult mai largi.

4, 5. Publicul are nevoie de critică. Ea îl inițiază asupra unui spectacol, îl determină, în bună măsură, să meargă sau să nu meargă la teatru. În regiuni, nu există, din cîte cunosc, pagini teatrale scrise cu competență. Se fac concesii, se scrie numai uneori. Presa din Capitală, la rîndu-i, scrie rar despre teatrele din provincie. Deși despre cel din Constanța s-a scris, aceasta nu poate să mă facă să cred că lucrurile stau bine. Am numeroase exemple: despre *Anna Christie*, spectacol O'Neill reluat la noi după foarte mulți ani, s-a scris și tîrziu și foarte puțin (revista „Teatrul”, „România liberă”). Avem nevoie de păreri obiective. Oamenii din regiune cunosc părerile presei centrale, pe care o citesc cu regularitate, dar materialele care apar sînt departe de a fi suficiente. Cronicile rare, informațiile rare determină anumite reacții ale spectatorilor. Nu mai

vorbesc de televiziune, în special, și de radio — mijloace foarte largi de informare —, care se îndreaptă spre regiuni, și ele, rar, extrem de rar.

Un fenomen care trebuie să ne dea de gîndit tuturor este faptul că publicul merge adeseori tocmai acolo unde este informat că spectacolul sau piesa nu sînt bune. Această neconcordanță de păreri ar trebui să creeze o analiză a criticii. Ce ne facem cu un spectacol despres care se afirmă că regizorul a greșit, textul e slab, actorii sînt nu mai știu cum, și — totuși — publicul, seară de seară, umple pînă la refuz sălile? Cred că nu trebuie făcute concesi, dar părerile criticii trebuie să țină seama și de „măria-sa publică”. Într-altfel, opiniile cronicarului devin pentru realizatori neconcludente, împărțind succesul de „stimă” cu lipsa spectatorilor și invers.

6. Aprecierea unui spectacol trebuie făcută la munca finită. Nu știu cît trebuie să-l intereseze pe cronicar — deci spectator — greutățile și necazurile noastre. Spectatorul vine la teatru, plătește bilet, și nu are nevoie de „explicații”, ci de spectacol. N-aș vrea să reiau o teză susținută și de alți colegi, cu diverse prilejuri: că e mai ușor să faci un spectacol, ca regizor, cu actori de talia celor din București, Iași sau Cluj, și mai greu să realizezi același spectacol — judecat și prin comparație — la un teatru regional. Condițiile, din toate punctele de vedere, nu-s deloc asemănătoare; în schimb, la analiza rezultatelor, criteriile sînt identice. E bine să fie așa. Pe cronicar nu trebuie să-l intereseze decît efectul; asupra cauzelor reflectăm, cu competență mai mare sau mai scăzută, noi, realizatorii.

Fără îndoială că există o competență specifică a cronicarului dramatic, care se realizează printr-o activitate susținută în acest domeniu. Nu cred că există „rețete” pentru a se crea cronicari dramatice, și nici „școli” speciale. Mi se pare că avem un sector de critică teatrală respectat pentru competența cu care abordează problemele. Mărturisesc că-mi plac și cronicile violente în conținut; dar mă necăjesc cele cu violențe în formă, în limbaj.

8. Caracterul lunar al revistei „Teatrul” o face inoperantă. Totuși, modalitatea de a aborda sistematic problemele unor teatre, în ultimul timp, a reușit să stîrnească un mai mare interes.

Organizarea mesei rotunde din noiembrie 1964, cu teatrul nostru, sprijinul eficient, tovarășesc, cinstit, primit cu acest prilej, ne-au fost de un mare ajutor. Analiza făcută, competența cu care s-a discutat atunci activitatea colectivului nostru, au determinat un reviriment în viața și preocupările lui. Cred că asemenea mese rotunde dau totdeauna rezultate bune.

Promovarea unor texte din dramaturgia originală, publicarea lor, constituie un prilej de mîndrie al redacției, care ar trebui poate urmat și de alte publicații. Poate că la capitolul informații de peste hotare, analiza fenomenului teatral în lume, ar fi unele lipsuri; poate că ar trebui unele articole de generalizare, care să stimuleze noi discuții, pentru a se ajunge la o dezvoltare a teatrului românesc; poate că s-ar putea realiza unele schimburi de experiență, pe baza acelorași texte (în special a celor publicate de revistă) — iată cîteva deziderate la care se adaugă ultimul și cel mai de seamă: apariția cel puțin bilunară, pentru ca analiza fenomenului teatral să se facă mai la obiect și mai din timp.

ION LUCIAN

Directorul Teatrului „Ion Creangă”

„CRONICARUL — CREATOR DE OPINIE PUBLICĂ”

Poate că, discutînd despre o problemă atît de specială, ar trebui să reîncepem prin a aminti un adevăr general admis, dar uneori uitat: și anume, că profesiunea criticului se bazează pe o forță uriașă — forța cuvîntului tipărit. Gînduri, impresii, obiecții, așternute cu un stilou oarecare pe o simplă foaie de hîrtie, dobîndesc, odată tipărite, o mare autoritate, devin capabile să certifice sau să infirme un act artistic. Calitatea de *creator de opinie publică* conferă criticului o răspundere de cea mai mare importanță; or,